

Säker förvaring av kärnavfall i Forsmark?

**Sidan 4:
Kommunstyrelsens
ordförande är inte orolig**

**Sidan 6:
"Regeringens beslut kan
inte ske under brådska"**

**"Betydande brister
i förslaget"**

**Sidan 7:
"Demokratiska processer
ska engagera hela samhället"**

Miljörörelsens kärnavfallssekretariat

Säker förvaring av kärnavfall i Forsmark?

är en rapport från ett seminarium arrangerat av Miljörörelsens kärnavfallssekretariat, Milkas 25.11.2020. Syftet med seminariet var att ge en bred information och väcka samtal om förvar för radioaktivt kärnavfall i Östhammar.

Redaktionsgrupp: Gret-Lis Grönlund, Göran Bryntse, Kirsti Kolthoff och Miles Goldstick.

Omslagsbild: Jessica Lindén

Tryck: Åtta.45 Tryckeri december 2020
www.nonuclear.se/osthammar25nov2020

Miljörörelsens kärnavfallssekretariat, Milkas är en ideell förening grundad oktober 2004. I den ingår följande organisationer: Folkkampanjen mot kärnkraft-kärnvapen (FMKK), Sveriges Energiföreningars Riksorganisation, SERO och Gröna Kvinnor. Föreningen har till ändamål att följa och kritiskt granska olika projekt för omhändertagande av radioaktivt avfall, och verka för den miljömässigt och långsiktigt bästa lösningen.

Milkas får statligt stöd från Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM, till kostnader för information riktad till allmänheten i syfte att bidra till att beslut som rör slutförvaring av använt kärnbränsle och annat radioaktivt avfall får en allsidig belysning.

Moderator: Kirsti Kolthoff, Milkas

Samordnare: Gret-Lis Grönlund, Milkas

Miljö- och klimatminister
Isabella Lövin (MP):

Prövning får ta tid

Seminariet inleddes av Isabella Lövin, miljö- och klimatminister genom ett uppspelat filmklipp från interpellationsdebatten 6 november 2020 om regeringens hantering av SKB:s ansökan att bygga ett slutförvar för använt kärnbränsle på https://www.riksdagen.se/sv/webb-tv/video/interpellationsdebatt/slutforvar-for-anvant-karnbransle_H81065.

Isabella Lövin informerade om att SKB:s ansökan 2011 om slutförvar för använt kärnbränsle inkom i januari 2018 och prövades i två parallella processer som samordnades: enligt miljöbalken av Mark- och miljödomstolen, MMD och enligt kärntekniklagen av Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM.

Domstolens yttrande noterade behov av kompletteringar av SKB om kopparkorrosionen och svar på detta inkom till regeringen i juni 2020 då kungörelse utgick för att få in ytterligare synpunkter. Regeringen lyssnar på expertmyndigheten och frågan måste förankras brett.

Nu väntar regeringen på granskningen av LOT-försöket från SSM som väntas vara klar i februari 2021. Regeringen lägger stor vikt vid Kärnavfallsrådets synpunkter. Isabella Lövin underströk att det måste få ta tid att bereda för beslut gällande en så omfattande fråga med vittgående konsekvenser.

"Beslutsprocessen för hantering av använt kärnbränsle"

2020: 1 juni fattade riksdagen beslut om en lag som tydliggör att ansvaret för slutförvaren övergår till staten när SKB AB fullgjort sitt uppdrag (någon gång på 2080-talet).

9 juni: Kommunfullmäktige i Östhammar beslutar att inte genomföra folkomröstning i frågan om slutförvar för använt kärnbränsle.

17 juni: Sista dag för inlämnande av yttrande till Miljödepartementet inför regeringens prövning av kärnbränsleförvarsansökan enligt miljöbalken och kärntekniklagen.

22 september: Kommunfullmäktige säger ja till slutförvar i Forsmark och utlyser ett extra sammanträde 13 oktober för debatt och slutgiltigt beslut att vidarebefordra till regeringen.

13 oktober: Kommunfullmäktiges extra insatta möte röstade igenom beslutet att tillåta ett slutförvar i Forsmark. Östhammars kommun har så kallad vetorätt i frågan.

1 november: Den nya lagen träder i kraft som tydliggör statens utökade ansvar efter förslutning i kärntekniklagen och miljöbalken.

6 november: Interpellation i riksdagen om ansökan om kärnbränsleförvar.

SSM kvalitetsgranskar under hösten SKB:s redovisning av det så kallade LOT-projektet och förväntas vara klara med sin analys i februari 2021.

2021-2022: Regeringen fattar beslut om tillåtlighet och tillstånd. Regeringen är den instans som fattar slutligt beslut om slutförvaren.

2021-2023: Mark- och miljödomstolen och Strålsäkerhetsmyndigheten beslutar om villkor för tillstånd.

2021-2024: Vid ett ja planerar SKB att börja bygga slutförvaret för använt kärnbränsle. Exakt när går inte att säga utan det beror på processens gång.

Göran Bryntse:

Alternativ finns till både plats och metod

Det förslag till lösning på slutförvar för det högaktiva avfallet som nu är aktuellt i Sverige och Östhammar, är den så kallade KBS-metoden. Risken är dock stor att den inte fungerar. Försök både i Oskarshamn, det så kallade LOT-försöket, och den schweiziska FEBEX-rapporten visar att olegerad koppar kommer att rosta sönder. Betydande mängder livsfarlig radioaktivitet kommer då att spridas via grundvattnet till omgivningen.

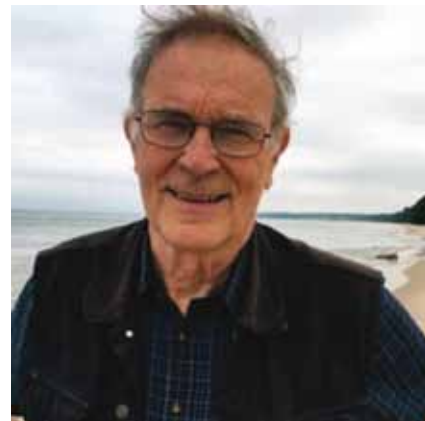
Olegerad koppar var det sämsta materialet som de schweiziska forskarna provade då bentoniten växelverkade med kopparn och förstörde kapselytan. Det 20-åriga LOT-försöket visade på betydande korrosion trots att kapslarna inte ens var utsatta för radioaktivitet.

I samband med nästa istid kommer det sannolikt att uppstå betydande jordbävningar, precis som vid senaste istiden för ca 12 000 år sedan.

Hur det går med förvaringen av det högaktiva avfallet då vet ingen. Det är därför tveksamt om man kan tala om ett slutförvar. Vi borde hellre tala om ett mellanförvar, med återtagbarhet. Om något oförutsett händer de närmaste 100 000 åren måste man kunna vidta åtgärder för att förhindra att Östhammars kommun blir ett evigt förbjudet område där tillträde blir livsfarligt, precis som vid Tjernobyl eller Fukushima.

Det finns mycket bättre förvaringsmetoder, t.ex. byta ut kopparn mot palladiumlegerad Titan eller, som Japan planerar, med vitrifikation, dvs. insmältning i glas. Dessa material är betydligt mer resistent än koppar, som dessutom behövs till elektriska ledningar.

I Japan tänker man inte ta beslut om förvaring av det högaktiva avfallet före 2035. Ett klokt beslut som vi borde följa i Sverige med hänsyn till

de komplicerade tekniska problemen och pågående teknikutveckling. Trots att radioaktivt kärnkraftsavfall funnits i snart 80 år har ingen i världen ännu hittat en metod för säker slutförvaring av det högaktiva avfallet. Det stämmer till eftertanke.

Förvaret kan ju ändå inte förslutas före 2090 så det är ingen brådska.

*Göran Bryntse, Tekn. Dr.
Ordf. i Milkas & SERO*

LOT-försöket visar att kopparkorrosion är en katastrof för KBS-3 enligt KTH-forskare

LOT står för "Long term test of buffer materials" och är en serie försök där effekter på bentonitleran efter lång tids uppvärmning och exponering för grundvattenmiljön studeras. I slutförvaret kommer det använda kärnbränslet att vara inneslutet i kopparkapslar som omges av bentonitlera. Hösten 2019 återtog SKB två paket i LOT-försöket som då hade varit placerade i berget i Äspölaboratoriet i över 20 år.

Tre försökspaket har utsatts för typiska förvaringsförhållanden och fyra försökspaket har utsatts för speciellt ogynnsamma förhållanden, t.ex. förhöjd temperatur. Sedan tidigare är fyra paket återtagna och undersökta medan ett sista paket återstår för senare återtag och analys. SSM kvalitetsgranskar SKBs redovisning av det 20-åriga kopparkorrosionsresultatet och väntas vara klara med sin analys i februari 2021.

Det finns risk att barriersystemet inte fungerar som beskrivits i SKB:s ansökan, dvs. att koppar korroderar mycket snabbare och att bentonitleran inte bromsar korrosion, med resultat att radioaktivitet sprids i berget och kan läcka ut i omgivningen med katastrofalt resultat: området blir obeboeligt och Östersjön blir kontaminerad.

Alternativet är att använda palladiumlegerad titan. Även Miljödomstolen kom fram till att kopparkapslarna inte håller.

Bentonitleran är inte kemiskt ren, den försämrar av bakterier och kloridjoner mm som orsakar korrosion. Den schweiziska vetenskapliga FEBEX-rapporten visar på betydande växelverkan mellan leran och koppar. FEBEX -DP Metal Corrosion and Iron-Bentonite Interaction Studies, P. Wersin & F. Kober, NAB 16-16, Nagra October 2017.

KTH-forskare Peter Szakálos och Chrisofer Leygraf är experter på kopparkorrosions problematik. Enligt dem finns det två allvarliga problem som handlar om kopparkorrosion på SKB:s redovisning i LOT-försöken: SKB har uteslutit vetenskapliga fakta om mikrobiell aktivitet i grundvattnet och använt bristfällig termodynamik när de hävdar att den delvis allvarliga kopparkorrosionen i LOT-projektet kan förklaras med syrgas från luft, och SKB har utelämnat att studera de mest korroderade delarna av de centrala kopparrören och bottenplattorna. (<http://www.mkg.se>).

Jacob Spangenberg (C) Kommunstyrelsens ordförande är inte orolig

Östhammars kommunfullmäktige har sagt sitt. Kommunen beslutade den 13 oktober 2020 säga ja till Svensk Kärnbränslehantering AB:s (SKB) förslag att bygga ett förvar för använt kärnbränsle i Forsmark.

Beslutet fattades på ett extra sammanträde: Östhammars kommuns inställning till etablering av ett slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark. Efter votering blev beslutet att Kommunstyrelsen tillstyrker etableringen med 38 ledamöter bakom beslutet, 7 emot och 3 avstod från att rösta.

– Fullmäktige tillstyrkte med stor majoritet att slutförvaring av kärnbränsleavfall kan ske i Östhammars kommun, konstaterar kommunstyrelsens ordförande Jacob Spangenberg men påminner att det är regeringen som tar beslutet, kommunen har nu sagt sin inställning i frågan.

Spangenberg påpekade, att man har jobbat länge med det här projektet, och har byggt upp en omfattande kunskap. Alltså tvärtemot de kritiker som tycker beslutet har tagits snabbt, så är det så att vi faktiskt har förberett den här frågan i 25 år.

– Vi tyckte att vi har fått gott gehör och bemötande i alla instanser

som är involverade i frågan. Den långsiktiga säkerheten är SSM:s ansvar, kommunen skall inte gå in på sådana frågor. Vi har haft bra samarbete med SSM, som har varit noga med att inkludera kommunen. Östhammars fortsatta roll är att vara med och följa och granska det stegvisa arbetet.

– Innan beslutet fanns lång och omfattande informations- och förankringsdialog med kommuninvånare. Vi har fått bra synpunkter och är trygga i beslutet.

– Jag hoppas att regeringen fattar sitt beslut i närtid. Kunskapsläget är så gott det kan vara. Allt är hårt reglerat i kärntekniklagen, säger Spangenberg. Frågor ställdes om varför blev det inte folkomröstning som Spangenberg tidigare utlovat. Hans korta svar: Kommunfullmäktige röstade nej med stor majoritet.

Hans Jivander, som en röst för många i Östhammar tog upp frågan om utebliven dialog: Kommunledningen skrev i en debattartikel i UNT 26 juli att ni ser fram emot en fortsatt dialog. Varför tog ni inget initiativ och undvek dialog före beslutet 13 oktober om ja eller nej i vetofrågan?

Bertil Alm, ledamot i kommunfullmäktige för (C) instämde i att det

Jacob Spangenberg

utlovades dialog när det inte blev folkomröstning.

Spangenberg menade att man inte har undvikit dialog, men coronapandemin har försvårat den. Alla har möjlighet att höra av sig till beslutsfattare, kommunen har varit öppen och transparent i den här frågan. Det är lätt att nå beslutsfattare i kommunen.

Maria Gardfjell frågade om uppgifterna med rostade containrar i mellanförvaret. Skapar det oro i Östhammar? Spangenberg konstaterade ”nej ingen oro. Hör inte riktigt hit utan är försvarets ansvar.”

Vad händer nu?

Det slutliga beslutet om SKB ska få etablera ett slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark är regeringens och ärendet hanteras sedan i januari 2018 av miljödepartementet. I och med att både Östhammar och Oskarshamn kommun tillstyrkt ansökan är det nu upp till regeringen att fatta beslut.

Vad blir konsekvenserna

om förvaret för radioaktivt kärnavfall blir verklighet? Skapas nya jobb till kommunen? Eller kommer arbetskraft till Östhammar från andra länder till en lägre kostnad. Erfarenheterna visar från bygg- och transportsektorerna att så är fallet särskilt betr. stora projekt. Visst kommer delar av näringslivet att gynnas, men skatteintäkter uteblir och belastning sker på samhällets resurser såsom sjukvård och socialtjänst. Svensk kärnbränslehantering AB, SKB är ett företag som drivs av ägarnas intressen.

Den nuvarande SFR till vänster och den ansökt till höger. Foto: SKB.

SSM:s uppdrag

Ansi Gerhardsson, chef för Strålsäkerhetsmyndighetens Slutförvarsenhet, granskar SKB:s ansökningar om ett system för hantering av det använda kärnbränslet.

- Man har granskat SKB:s ansökningar enligt kärntekniklagen, deltagit i domstolens huvudförhandling, lämnat yttrande till mark- och miljödomstolen och regeringen samt granskat kompletterande underlag, berättar Ansi Gerhardsson.

SSM har kommit fram till att SKB har iakttagit miljöbalkens allmänna hänsynsregler från strålsäkerhetssynpunkt samt att slutförvarsmetoden är genomförbar, beaktar grundläggande strålsäkerhetsprinciper och den föreslagna förlägningsplatsen är lämplig med gynnsamma egenskaper för de tekniska barriärernas långsiktiga integritet.

SKB har genom sin säkerhetsanalys visat förutsättningar att uppfylla samtliga av SSM:s föreskriftskrav när slutförvaret tas i drift, konstaterar Ansi Gerhardsson.

Enligt SSM har SKB på ett tillförlitligt sätt visat att de fem utredda korrosionsprocesserna har en liten påverkan på slutförvarets skyddsförmåga, att slutförvarssystemet som helhet är robust och att det av myndigheten föreskrivna riskkriteriet uppfylls med betydande säkerhetsmarginaler. SSM bedömer att SKB:s föreslagna plats är lämplig och att slutförvarsmetoden är genomförbar med avseende på förutsättningarna att uppfylla de högt ställda krav som ställs på strålsäkerhet efter förslutning.

SSM följer löpande SKB:s arbete och om regeringen säger ja kommer myndigheten att fortsätta prövningen av strålsäkerheten i en stegvis process. Om regeringen däremot säger nej går frågan tillbaka till SKB.

Om regeringen beviljar tillstånd tar SKB fram mer detaljerade underlag som granskas av SSM inför uppförande, provdrift, rutinemässig drift samt inför förslutning. Viktigt är att verifiering av strålsäkerhetskraven uppfylls samt att den ger möjlighet för vidareutveckling av säkerhetsanalysen. Viktiga frågor är även den lokala, regionala och nationella acceptansen, finansieringen samt vetenskapliga fördjupningen.

På frågan hur många metaller har testats blev svaret vet ej och hon hänvisade till SKB, som har tittat på olika kombinationer.

Det finns ett starkt stöd för SKB:s planerade slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark enligt SKB:s pressmeddelande i maj 2020. Åtta av tio kommuninvånare säger ja till ett förvar i kommunen, enligt opinionsundersökning. Statistiken kan även uttydas att förtroendet är ganska stort eller inget alls. På frågan *Vilket förtroende du har för SKB?* var svaret 34 % för mycket stort och 64 % från ganska stort till inget alls.

Ida Linden, enhetschef på miljöskydds-enheten på Länsstyrelsen i Uppsala presenterade Länsstyrelsens arbete.

Länsstyrelsens ansvar

Länsstyrelsen har gjort yttranden till Mark- och miljödomstolen gällande SKB:s ansökan om tillstånd till slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall. Yttranden gäller tillåtlighetsprövningen på två remisser.

Dels tillståndsprövning enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet samt tillåtlighetsprövning enligt 17 kap miljöbalken.

Ewa Larsson, Gröna Kvinnor frågade: vi vill få flera förslag på alternativa platser, om det i dag togs nytt beslut, var skall Sverige samla sitt avfall, skulle man ha allt på ett ställe, helt hypotetiskt?

Ida ber Bernt Forsberg på Länsstyrelsen svara: Generellt har vi miljöprövningen, det måste finnas lokaliseringstöd och då förordar man plats. Man har gjort en noggrann undersökning, även i Oskarshamn, man har alltså haft alternativ lokalisering. Man måste redovisa alternativa metoder, hade man inte gjort det hade ansökan avslagits.

I Östhammar har medborgarna under många år matats med information genom bl.a lokala annonsblad och Svensk Kärnbränslehantering, SKB AB:s "Lagerbladet" med Kärnkraftsindustrins och kommunledningens intressen (Forsmark). Synpunkter från kritiska röster bl.a miljöorganisationerna saknas. Detta bidrar till ett demokratiunderskott, något som även regeringens Kärnavfallsråd påpekar.

I projektet om förvaret av radioaktivt avfall i Forsmark måste man även beakta FN:s hållbarhetsmål 2030 för klimatet, åtgärder för ekosystem och biologiskt mångfald som Östhammar antog den 28.10.2020. Det är bland annat: **Vattenfrågan:** bl.a att deponera högaktivt avfall i grundvattenförande berg, utan möjlighet till framtida kontroll och frågan om vad som händer om grundvattnet sjunker undan för hushåll i Roslagen. **Transporter:** från den förväntade gigantiska byggarbetsplatsen per väg, järnväg och sjövägen med Hargshamn, som inte är regionalt hanterad.

Det finns redan förvar av kärnavfall i Forsmark, SFR som innehåller lågaktivt radioaktivt avfall för att ge plats för låg- och medelaktivt rivningsavfall från de svenska kärnkraftverken, reaktorkomponenter, metallskrot, betong och andra byggnadsmaterial som fått radioaktiva ämnen på sig under drifttiden. Fler omfattande oförutsägbara ingrepp på ETT område ökar riskerna för människor, miljö, vatten, berggrunden.

"Regeringens beslut kan inte ske under brådska"

Den fråga saken gäller och som vi har att svara på är "När kan regeringen vara mogen för beslut?" Jag svarar som medlem i Naturskyddsföreningen och ordförande för Östhammarkretsen och som suppleant i styrelsen för Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning, MKG.

Regeringen har inrättat ett särskilt vetenskapligt råd – Kärnavfallsrådet – som har till uppdrag att ge regeringen råd inför viktiga beslut i kärnavfallsfrågan. Regeringen kan inte vara mogen för beslut utan att ta hänsyn till Kärnavfallsrådets yttrande över det stora underlaget som finns efter remisshantering och yttranden under provotiden. Regeringen kan inte heller bortse från vad som framkommit efter Strålsäkerhetsmyndighetens och Mark- och miljödomstolens yttranden från början av år 2018.

Viktigt är att allsidigt granska och utvärdera SKB:s så kallade LOT-försöket. Naturskyddsföreningen och MKG menar att efter kopparkorrosionsresultaten från de 20-åriga försökspaket kvalitetsgranskats av Strålsäkerhetsmyndigheten med hjälp av utländsk expertis kan de ge viktig information om lämpligheten att använda koppar som inkapslingsmaterial. Det är viktigt att SSM förutsättningslöst går till botten med kopparkorrosionsfrågan och frågar varför koppar har korroderat i den höga grad som skett och dessutom med omfattande groppfrätning.

"Efter avslöjandet om upptaget gick kärnavfallsbolaget ut med information om upptaget av två försökspaket på sin hemsida. Bolaget säger där att resultaten från upptaget inte ska redovisas och hanteras förrän efter att regeringen har gett alla tillstånd som behövs för att få börja bygga kärnbränsleförvaret." Citerat från MKG:s nyhetsbrev 1/2020.

Det är uppseendeväckande och anmärkningsvärt att kärnavfallsbolaget SKB som har ansvar för att långsiktigt ta hand och slutförvara det använda kärnbränslet direkt

efter upptaget meddelade att bolaget hade för avsikt att undanhålla information om resultaten tills efter regeringen hade gett tillstånd att börja bygga kärnbränsleförvaret. Bara detta borde fått SSM att dra sina granskningsöron åt sig.

Av det material som hittills publicerats om upptaget av LOT-försöket drar Naturskyddsföreningen och MKG slutsatsen att KBS-3-metoden har sådana brister vad gäller korrosion av kopparkapseln att regeringen inte kan fatta beslut att ge tillåtelse enligt miljöbalken.

Beslutet i Östhammars kommun hösten 2020 att ge klartecken för SKB:s planerade slutförvarsanläggning innan viktiga säkerhetsutvärderingar är ett exempel på att det är lätt att bortse från och inte hålla löftet i tidigare antagna målsättningar – se Östhammars kommuns hemsida slutförvarforsmark.se – om försäkran att säkerheten är den högsta möjliga när kommunen säger ja eller nej. Någon sådan försäkran bör kommunen inte kunnat ha fått, åtminstone om Strålsäkerhetsmyndigheten SSM arbetat enligt myndighetens värdegrund.

Regeringen kan inte ta ärendet så lättvindigt som Östhammars kommun, och se det som en brådska åtgärd att fatta beslut innan en grundlig bedömning har gjorts av SKB:s säkerhetskoncept.

Hans Jivander

MKG är en organisation med huvudmännen Naturskyddsföreningen, föreningens länsförbund med kärntekniska anläggningar inom sitt område, Jordens Vänner, Fältbiologerna och Oss, Opinionsgruppen för säker slutförvaring.

"Betydande brister i förslaget"

När vi nu har radioaktivt avfall som skall lagras så länge så måste vi vara med och se att det blir säker förvaring. Inför tillåtelse måste vi vara klara med översyn och säkerhet och med dialog innan man fattar beslutet.

Förslaget har betydande brister och ett omtag behövs. Miljöpartiet i Uppsala län tycker att regeringen skall avslå SKB:s ansökan att förvara avfallet i Östhammar, säger Maria Gardfjell.

Ett slutförvar måste vara säkert. Kopparkapslarna är högtintressanta, oklart om de pallar trycket och är säkra. Oberoende expertis har ju ifrågasatt metoden, så det är viktigt att man går till botten med den. Också miljöministern Isabella Lövin har påpekat att regeringen måste inhämta mer kunskap om detta projekt (LOT). Man undrar varför man valt Östhammar som plats?

Är det frågan om att det är där miljöengagemanget är lägst? SKB tycks vara dominerande i lokal opinionsbildning och har gjort egna undersökningar som visar att allmänheten i kommunen är positiv för kärnkraftsfrågan.

Man frågar sig om Forsmark är den bästa platsen. Det är en oerhört viktig fråga. Det är nära ett innanhav, vad händer om det läcker ut i Östersjön? Räcker det att förvaret är 500 m djupt? För annan förvaring i Sverige har man 1 000 meters djup. Här behöver man var öppen med varför man valt den metod där man inte har särskilt djupt förvar.

Bra att ni ordnar detta seminarier och får ut er information om vad som händer även i UNT. SKB har en oerhörd informationsverksamhet som visar sin målbild ej samhällets. Man har investerat både tid och pengar

för ansökan. Nu skall man lyssna på kritiker och myndigheter och när man fattar beslutet måste alla vara nöjda och säkra med underlaget. Beslutet skall inte tas innan vi alla miljöengagerade kan vara nöjda och säkra på det bästa sättet för förvaringen. Det är anmärkningsvärt att östhammarborna inte fick säga sitt i en folkomröstning.

Maria Gardfjell (MP), Riksdagsledamot, 1:e vice ordförande i Miljö- och jordbruksutskottet

"Demokratiska processer ska engagera hela samhället"

Utifrån den kunskap Gröna Kvinnor har inom kärnavfallsområdet upplever vi att när kvinnor lyfter fram frågor som belyser ett bredare samhällsperspektiv beaktas inte det med samma värde som om en man lyfter fram tekniska kommentarer.

Att ett bredare samhällsperspektiv tycks marginaliseras menar vi leder till att endast den tekniska diskussionen, som om kopparkapslar håller i hundratusen år eller ej, ger en könsstereotyp diskussion och analys. Med det blir också samhällsintresset enkönat självreglerande. De frågor som Gröna Kvinnor har lyft i ett bredare sam-

hällsperspektiv och som vi söker svar på i informationen om vald plats för hela Sveriges samlade kärnavfall är:

Varför har ett Natura 2000 område valts? Varför har inga undersökningar gjorts på hur grundvatten kommer att påverkas? Varför har en plats valts där läckage kan kontaminera hela Östersjön? Varför föreslås det att förvaret inte ska kunna gå att kontrolleras? Varför ska allt kärnavfall förvaras på samma ställe? Hur har klimatförändringar och istidspåverkan kalkylerats?

Utifrån områdets lokala skönhet och speciella värde är det svårt att förstå hur just en sådan plats för ett stort industriprojekt kan anses som lämpligt. En annan fråga som aktualiserats utifrån några väldigt torra somrar är hur statusen för Roslagens grundvatten påverkas. När det sprängs i poröst berg tenderar vatten att flytta på sej inom stora områden. Vad vi vet har de flesta rospiggår borrhade brunnar vilket känns synnerligen problematiskt. Om sedan ett läckage från en, flera eller alla kopparkapslar skulle inträffa är det risk att hela innanhavet blir radioaktivt vilket också talar för ett oklokt val av plats. Om eventuella läckage kan kontrolleras genom årtusendena vore

det möjligen lättare att förstå, men förslaget innebär att platsen tillsluts och nyckel kastas. När det gäller Europeisk miljöpolitik ska hög skyddsnivå beaktas och unionen ska kunna kontrollera vilka åtgärder som vidtas och att föroreningar förebyggs. Detta med stöd i försiktighetsprincipen som säger "att när osäkerhet råder om t.ex. ny teknik, eller en politisk åtgärd kan skada allmänheten eller miljön, och om vetenskaplig konsensus saknas om tekniken eller åtgärden är farlig, ska tekniken eller åtgärden betraktas som farlig". Bevisbördan ligger på den som hävdar det ofarliga, i det här fallet är det Svensk Kärnbränslehantering Aktiebolag, SKB.

Bolaget är bildat av den kärnkraftsindustri som verkar i Sverige i syfte att ta hand om kärnavfall. Ansvarig för avfallet torde rimligen vara staten. I det offentliga samtalet tycks det generellt mest vara kvinnor som ställer de bredare frågorna. I dag styrker forskning att det är på det sättet utifrån hur familjer har organiserat sitt arbete de senaste hundra åren. Eftersom allas röst ska ha lika värde behöver hela samhällsbilden bättre belysas inför regeringens ställningstagande till förslaget. Det finns ingen anledning till att hasta fram beslut som ska ha bärighet de kommande hundra åren.

Ewa Larsson
samhällsvetare och
ordförande för fria Gröna Kvinnor

"Fokus i miljöbalken i beslutet?"

Bertil Alm, engagerad i slutförvarsfrågan i 40 år, minns samtal med Staffan Westerlund, den första innehavaren av professuren i miljö rätt vid Uppsala universitet från 1992 avliden sedan 8 år. Han försökte lugna med att det är juridiken som kommer att avgöra slutförvarsfrågan, att det är miljöbalken som vinner över speciallagstiftningar. Vi får snart se om han hade rätt. Vi vet att två lagstiftningar står mot varandra: kärntekniklagen och miljöbalken.

De frågor som Mark- och miljödomstolen tog upp i sitt yttrande om osäkerheter om kapselns skyddsförmåga har ännu inte behandlats av någon som hade domstolens perspektiv på frågan dvs utifrån miljöbalken. Kärnavfallsrådets yttrande från september förra året kan också tolkas som att det fortfarande finns stora frågetecken.

Det ska då noteras att den stegvisa prövningsprocessen sker senare när tillstånd lämnats enligt kärntekniklagen. Någon motsvarighet till stegvis prövning finns inte enligt miljöbalken.

Bertil informerade om att kommunstyrelsen behandlat frågan om att göra ett yttrande till Förvaltningsrätten om ett överklagande från 7 kommunmedborgare om lagligheten i kommunfullmäktiges vetobeslut. Det överklagade beslutet avser tillåtlighet enligt miljöbalken. Kommunfull-

mäktige accepterade inte ens ett rimligt och okontroversiellt villkor och som ingått och varit en förutsättning hela tiden. Bertil reserverade sig mot beslutet.

Att Strålsäkerhetsmyndigheten först tillstyrkt ansökan och även efter Mark- och miljödomstolens tydliga kritik och SKB:s kompletteringar kommit till samma slutsats som tidigare ändrar inte sakförhållandet att bedömningen ska ske även enligt miljöbalken och någon med domstolens kompetens. Detta perspektiv saknas fortfarande.

Först efter att regeringen eventuellt meddelat ett tillåtlighetsbeslut kommer tillståndsbeslut och villkor som fastställs av Mark- och miljödomstolen. Då har kommunen yttrande- och förslagsrätt men definitivt ingen vetorätt.

Tillstånd som meddelas av domstolen gäller sedan i princip så länge det finns en verksamhet och verksamhetsutövare.

Bertil Alm (C)

MER INFORMATION

- Kärnavfallsrådet: www.karnavfallsradet.se
- Svensk Kärnbränslehantering AB, SKB: www.skb.se
- Strålsäkerhetsmyndigheten: www.stralsakerhetsmyndigheten.se, www.ssm.se
- Mark- och miljööverdomstolen: www.markochmiljooverdomstolen.se
- Östhammars kommuns information: www.slutförvarforsmark.se
- <https://www.slutförvarforsmark.se/tidslinjen/>

MILJÖORGANISATIONER

- Miljörörelsens kärnavfallssekreteriat, MILKAS: www.nonuclear.se
- Gröna Kvinnor: www.gronakvinnor.se
- Folkkampanjen mot Kärnkraft och Kärnvapen, FmKK: www.folkkampanjen.se
- Sveriges Energiföreningars Riksorganisation, SERO: www.sero.se
- Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning, MKG: www.mkg.se
- Naturskyddsföreningen Östhammar: www.osthammar.naturskyddsforeningen.se; ingår i MKG
- Opinionsgruppen för säker slutförvaring i Östhammar, OSS: www.oss.avfallskedjan.se; ingår i MKG

nonuclear.se
miljörörelsens syn på energifrågan

Folkkampanjen mot
kärnkraft-kärnvapen

Sveriges Energiföreningars RiksOrganisation